

Voltooid verleden tijd ?

Eigenlijk vieren we al sinds jaar en dag Sinterklaas op een verkeerde dag. De dag die officieel gewijd is aan Sint Nicolaas is immers 6 december, niet 5 december. Uit archiefstukken in Utrecht blijkt dat Sinterklaas in 1427 ook al werd gevierd, maar toen wel op 6 december. In de Sint Nicolaaskerk in Utrecht zetten nog steeds kinderen de schoen. 's Avonds werd er snoepgoed en speelgoed in de schoenen gelegd die de dag erna werden verdeeld.

De reden dat we tegenwoordig Sinterklaas vieren op 5 december is een gevolg van een spraakverwarring. Het gebruik van het woord 'avond' zoals in sinterklaasavond, kerstavond heeft niets met het huidige gebruik van het woord avond te maken. Avond stond voor 'de dag voorafgaand aan ...'. Dus sinterklaasavond betekende eigenlijk, de dag voor sinterklaasdag. We kennen nog meer van dit soort 'avonden'; kerstavond en vastenavond.

Het gebruik van heiligendagen om de dag te dateren is heel oud. In de middeleeuwen bestonden datering als 21 maart of 4 november nauwelijks of niet. Een dag werd genoemd naar de heilige die op die dag werd vereerd. De meesten van deze feestdagen waren gekoppeld aan de sterfdatum van een heilige zoals Sint Johannes (24 juni), Heilige Jozef (19 maart) en Sint Nicolaas (6 december). Werd er geen heilige vereerd op een bepaalde dag dan ging men uit van een bepaalde dag waarop wel een belangrijke heilige werd vereerd. Neem bijvoorbeeld 'den zaterdag na Franciscusdag 1593'. Om erachter te komen

welke datum dit nu daadwerkelijk is, moeten er een bepaalde aantal stappen genomen worden. Eerst moet achterhaald worden op welke dag Franciscusdag valt. Dat is 4 oktober. De volgende stap is het achterhalen op welke dag 4 oktober viel in 1475.

Wat de zaak bemoeilijkt is dat er in 1582 door paus Gregorius een kalendercorrectie werd uitgevoerd. De oude Juliaanse kalender was namelijk 19 minuten langer dan de berekende omloop van de aarde om de zon. Zo moet de zon op 21 maart loodrecht boven de evenaar staan. Door de foute kalender stond de zon in de 16e eeuw echter al op 10 maart op die plek; het verschil was opgelopen tot 11 dagen. De lente kwam dus steeds vroeger in het jaar te liggen. De ingreep was even simpel als doeltreffend; bij pauselijk decreet werd de Gregoriaanse kalender ingevoerd waarbij de achterstand van de ene op de andere dag werd 'ingehaald' en bijvoorbeeld 4 oktober direct gevolgd werd door 15 oktober. Deze kalendercorrectie is overigens – om het nog ingewikkelder te maken – niet

overal tegelijkertijd ingevoerd. In de Republiek (Nederland) pas in 1700, in Rusland zelfs pas in 1917.

We hebben in onze huidige snelle moderne maatschappij nog veel gebruiken die herinneren aan de oude heiligenkaler en teruggrijpen op eeuwenoude tradities. Denk eens aan Valentijnsdag (14 februari) waaraan de Heilige Valentinus uit de 3e eeuw na Christus herinnert. Hij was een bisschop die in het geheim geliefden van de Heilige Franciscus van Assisië uit de 13e eeuw. Franciscus was tijdens zijn leven een dierenvriend. Het in Limburg nog veel gevierde Sint-Maartens feest wordt in oorsprong gevierd op of rond de 11e van november, de sterfdag van de bisschop Martinus van Tours. Een laatste voorbeeld is halloween, een dag waarop men vooral in Angelsaksische landen verkleedt over straat gaat om snoep in te slaan. Halloween staat voor All Hallows Eve oftewel Allerheiligenavond, de dag voor Allerheiligendag.

Wilt u meer weten over tijdrekenkunde, andere historische kalenders of gebruiken, neem dan eens een kijkje op onze website.

MEER INFORMATIE

Rijckheyt is de archiefdienst voor de gemeenten Heerlen, Nuth, Simpelveld en Voerendaal en is het centrum bij uitstek als u meer wilt weten over de geschiedenis van deze regio. De studiezaal van Rijckheyt is geopend van dinsdag tot en met vrijdag van 10.00 tot 17.00 uur en op zaterdag van 12.00 tot 16.00 uur. In de maanden juli en augustus zijn wij op zaterdag gesloten.

Kijkt u eens op www.rijckheyt.nl voor meer informatie.

Rijckheyt
centrum voor
regionale geschiedenis